

פרשנות || ממה צריך להיזהר בדו"חות האנטישמיות של המדינה

הדו"חות המתיימרים להציג תמונת מצב מאיימת, נכתבו על בסיס רשתות חברתיות, ונדמה שנוצרו מאינטרסים ולא בהכרח מהמציאות

עופר אדרת 22.01.2018 01:24

דבריו של יעקב חגואל, מ"מ יו"ר ההסתדרות הציונית, שנאמרו בישיבת הממשלה אתמול (ראשון) היו קשים, נוקבים וחדים. לאחר שהציג את תוצאותיו של מה שתואר כ"סקר מקיף וחשוב העוסק באנטישמיות", פנה לממשלה בהתרגשות.

"העם היהודי ומדינת ישראל יאבדו את הקשר עם מיליוני יהודים ברחבי העולם באם לא תעשה פעילות משמעותית מול ממשלות אירופה והעולם", צוטט בהודעה שהופצה בשמו לעיתונות. "היהודים חוששים, מתבללים, מתחבאים. האנטישמיות גוברת, ממשלות אירופה והעולם מתעלמות. ממשלת ישראל אחראית גם על יהדות העולם".

גם נפתלי בנט, בכובעו כשר לענייני התפוצות, הציג לשרים, באותה ישיבה, מסמך מאיים — "דו"ח המגמות והתקריות האנטישמיות לשנת 2017". על פי הדו"ח של בנט, 2017 היתה "שנת שיא במספר התקריות האנטישמיות בבריטניה", וגם בגרמניה ובצרפת אירעו "תקריות חמורות". באתר הרשמי של משרד התפוצות, בו הוצגו ממצאי הדו"ח, יש הפניה ל"כתבה נרחבת בנושא". כשלוחצים עליה מגיעים לאתר של ערוץ 7, שם פורסמה כתבה תחת הכותרת: "יותר מ-50% מהפליטים במערב אירופה מחזיקים בדעות אנטישמיות". בגוף הטקסט מובא המקור לנתון הזה: "על פי סקרים שנעשו". כך, פורסמו דיווחים רבים אודות "זינוק באנטישמיות באירופה", "שיא היסטורי במספר האירועים", ו"עלייה חדשה באנטישמיות". ואולם, די בעין שטחי ב"נתונים" שעליהם מבוססים הדו"חות האלה והשוואתם לדו"חות אחרים, כדי לעורר כמה שאלות וכן את החשד כי שני המסמכים, שהוצגו לקראת יום השואה הבינלאומי, שיצוין בשבת, הם לא דו"חות מדעיים, אלא גם (ואולי בעיקר) כלי בשירות יחסי ציבור של גופים שהצדקת קיומם מוטלת בספק — משרד התפוצות וההסתדרות הציונית.

נתחיל בבחינת האמינות שנלוו לפרסום הסקרים. שתיים מההתבטאויות של חגואל ראויות לתשומת לב מיוחדת. ישראל "אחראית" על יהדות העולם — האמנם? האם לא כדאי לשאול את "יהדות העולם" האם היא מסכימה לקביעה הזו? לצד זאת, הוא טען כי "היהודים מתבללים". נותר רק לשאול האם זו תוצאה של האנטישמיות, שמפניה הוא מזהיר, או שמא תוצר טבעי של חיים מחוץ לישראל, שם חב האוכלוסיה אינה יהודית?

ואולם גם על הקביעה המשמעותית ביותר של דברי מ"מ יו"ר ההסתדרות הציונית, לפיה "האנטישמיות גוברת" אפשר לחלוק. כדי לעשות זאת צריך לעיין בדו"ח אחר — זה שפורסם ביום השואה האחרון ונערך על ידי מרכז קנטור לחקר יהדות אירופה בזמננו, הפועל באוניברסיטת תל אביב.

מהדו"ח עולה מגמה שונה, שבבסיסה דווקא ירידה בתקריות האנטישמיות. הנתונים של מרכז קנטור הצביעו על ירידה בשיעור של 12% באירועי התקיפה האלימים על רקע אנטישמי ברחבי אירופה. בדו"ח צוין "המשך של מגמת ירידה במספר האירועים, וקודם כל האירועים האלימים, בכמה ארצות מרכזיות

מבחינת מספר היהודים המתגורר בהן ומבחינת מעמדן הבינלאומי".

מצד אחר, הדו"ח של מרכז קנטור הצביע על "המשך העלייה, לעתים עלייה דרמטית, בהתבטאויות המילוליות והחזותיות, בייחוד ברשתות החברתיות ובזמן הפגנות", אך ציין כי את אלה "לא ניתן לכמת במספרים". המסקנה של הדו"ח היתה כי "גם אם מספרי המקרים האלימים ירדו, התחושה הרווחת בקרב יהודים היא קשה מאוד, וזה הנתון המדאיג ביותר".

אכן, עם תחושות קשה להתוכח, אך היושר המקצועי של מרכז קנטור לפחות מנע ממנו לספק לתקשורת כותרת מאיימות על "עלייה דרמטית" באנטישמיות. אבל לא צריך להרחיק כדי לחפש סתירות פנימיות בסערת האנטישמיות התורנית. בשעה שחגואל הציג את הדו"ח של ההסתדרות הצינית, בדו"ח שהציג בנט באותה ישיבה נכתב ההיפך.

בצרפת, כך עולה מהדו"ח, מבצעת הממשלה "פעולה ממשלתית נחרצת למניעת תופעת האנטישמיות", הכוללת את "התוכנית הממשלתית למאבק בגזענות ואנטישמיות". זו אף השיגה תוצאות — "ירידה בשנה הקודמת במספר התקריות האנטישמיות".

אז מה קורה פה בעצם? ירידה? עלייה? התעלמות מצד הממשלות או מאבק באנטישמיות? תלוי איך סופרים "תקרית אנטישמית", מי סופר אותה, מי מציג אותה ומה האינטרס שלו.

אם נתייחס שוב לדו"ח של ההסתדרות הצינית, הרי שהנתונים שהוצגו בו מעלים חשד כי מישוה חיפש בכוח מספרים שאפשר להציג באופן מאיים, "כראוי" לשבוע שיסתיים ביום השואה הבינלאומי. 80% מהנשאלים בעולם "נחשפו לתכני הסתה נגד יהודים בתקשורת וברשתות החברתיות", "70% נפגעו מאירועי אנטישמיות בשנה האחרונה" ו-78% חוו אירועי אנטישמיות בשנים האחרונות".

עם אמירות כל כך כלליות, שטחיות ולא מדעיות קשה להתוכח. ראשית, אפשר אף לומר כי מפליא שרק 80% נחשפו להסתה — שהרי כל אדם שיש לו גישה לפייסבוק יכול להיחשב כמי שנחשף להסתה — ולא רק מסוג אנטישמי.

שנית, נשאלת השאלה האם כל תגובה אנטישמית של סהרוריים לאומנים היא בהכרח "אירוע אנטישמי" וכל חשיפה אליה היא "פגיעה"? אם כך, ככל שאדם יבלה יותר שעות מול המחשב — ובעיקר מול טוקבקים אנונימיים — הוא ייחשב כמי שנפגע עמוקות מתכנים אנטישמיים. ואיך יש לקרוא את הנתון הבא, לפיו כ-59% מהמשיבים מכל העולם חושבים כי הפוליטיקאים בארצם אנטישמיים במידה מסוימת? מחקר מדעי זה ודאי לא.

"המצב מחמיר מדי יום ומתפשט למדינות חדשות", סיכם חגואל בדרמטיות את ממצאי הדו"ח שלו. "אנו חאים את ההסתדרות הצינית כבעלת התפקיד המרכזי בשימור יהדותם וזהותם של היהודים בכל רחבי העולם, בפעילות למען קליטתם הראויה למדינה". כאן, כנראה, מסתתר האינטרס הסמוי שמאחורי הזעקה האנטישמית התורנית. ההסתדרות הצינית חוצה להראות כי היא נחוצה, עדיין, גם בשנת 2018. מי אם לא היא יפעל לשימור הזהות היהודית ולקליטת יהודים העולם בישראל.

חבל שגופים ממלכתיים מזלזלים בשכל של הציבור. חבל שהם גם תורמים ליצירת "פייק ניוז", בלבול והסחות דעת מהסוג הזה. הנושא חשוב מכדי שיופקר לידי פוליטיקאים ויח"צנים.

ראוי בהחלט לעקוב בדאגה אחר נתונים שלא מבוססים על סקרי דעת טלפוניים או אינטרנטיים של 2,000 איש, "לקראת יום השואה הבינלאומי", ונעזו לספק כותרת-לרגע. עדיף להיעזר בדו"חות של המשטרה, משרדי ביטחון פנים ומשרדי הפנים במדינות השונות, בשיחות עם ראשי קהילות יהודיות מקומיות, רבנים, וכאלה שמחוברים יותר לשטח.

שלא יהיה ספק. גם בלי הסקרים האלה אין טעם לאופטימיות יתר. מי שמבקר בקהילות יהודיות באירופה, יודע כי גם ב-2018 יש מקומות באירופה שלא נעים ליהודים לחבוש בהם כיפה. לשנאת היהודים המסורתית חבר בשנים האחרונות גם איום של גורמים קיצוניים מקרב ההגירה הערבית, ששנאתם

לישראל, בשל הסכסוך במזרח התיכון, מקבלת סממנים אנטישמיים. אסור להיגרר לקיצוניות שנייה, ולעצם עיניים נכח הדיווחים האלה. אבל המצב המדאיג הזה מחייב ניתוח רציני, מעמיק ומדעי. כזה שנכתב בידי חוקרים עצמאיים, תוך שימוש בכלים מדעיים ובשיטות מחקר מקובלות.